

Son̄sim Din Yi Alizanda Ni Na

Watson Goodman n-sabi bukku ɲo

Bukku ɲo nye la pini—
Pa din kɔhira

SỌNSIM DIN YI ALIZANDA NI NA

“Sọnsim Din Yi Alizanda Ni Na” nye la suranim’ kalnlinim’ sheṅa be ni yaa layim taba ni di sọṅ yelkpani kam din yi Naawuni Kundi ni na. N niṅ yeda ni komentiri suṅ din wuhiri Naawuni Kundi puuni ye-la nye la Naawuni Kundi maa maṅmaṅa.

Naawuni Yelgu yi la alizanda ni na, ka nye sọnsim maṅli ben suhuri ye wuntitali zuyu ka di kum mini di konyuri mal’ ba be suhuri ni la sani. Nir’ yi zayisi alahachi soli dolbu, ka niṅ tuuba, ka yeli ti Duuma Yisa Masia n’ o kam’ na nti be o suhu ni; ka niṅ yeda n’ o suhu zaa ni ti Duuma Yisa Masia nye la o Tilgira, ti Dumma Yisa ni kahig’ omaṅa n-wuh’ o ka zaṅ omanmaṅ’ suhupielli min’ o suhudoo n-niṅ ḡuna ḡun nye yedaniṅda maa suhu ni. 1937 saha ka n niṅ yelli ḡo yeda, ka di saha maa zaṅ ka na hal ni pumpḡḡo, m mini n Duuma dolintabtali maṅli maa na kul be la lala. N kpamd’ a jaandε n’ a zaṅm’ amaṅa n-ti Yisa ka deeg’ o niṅ a Tilgira n’a Duuma pumpḡḡo, a yi nye la ḡun na bi niṅ lala.

—Watson Goodman (1920-2002)

Amaa Naawuni ni niŋ shem n-wuhi n' o yuri ti m-bɔŋɔ: Ti ni daa nye alahachinim' saha shel' la ka Masia daa kpi ti zuyu.

—Romnima 5.8

Yaygari Chuyu daa ti miri puhibu, ka Yisa baŋ n' o saha paaya n' o che duniya ŋɔ ka lab' o Ba sani. Amaa o ni daa pun yur' omanman' ninvuy' sheb' bem be duniya ŋɔ ni la o daa kul yuri ba la lala hal nti yi duniya ŋɔ ni. —Jɔn 13.1

Ni Yisa Masia ŋun nye shehirlana ŋum be tibi, ka nye ŋun daŋ tooni n-nee kum ni, ka lan nye duniya ŋɔ nanim' toondan' la niŋm' alibarika n-niŋ yi ni ka tin ya su-

hudoɔ din nye be dini. Duna n-yuri ti ka daa zaŋ o zim n-fa ti ti da-alahachi ni m-bahi. —Kahigibu 1.5

Nir' yi zaŋ o nyevili n-tay' o zɔnim' dini, yurlim shel' lan kani n-gari li. —Jɔn 15.13

Dama Naawuni yuri duniyanim' hal nti zaŋ o Bi' gaŋa n-ti ba ni ŋunkam niŋ o yeda ku ti bahi yoli, amaa o ni ti nya la nyevili din ka bahigu. —Jɔn 3.16

Naawuni daa yi n zuyu kurimbuni ha n-yeli, N yuri ya la yurlim sheli din ka targa; dinzuyu ka n kul zen ya yim maa.

—Jerimaia 31.3

M mini m Ba nye la zay' yini.

—Jon 10.30

Behiŋ kani, ti daadiini soli ŋo ashili nye la zay' titali. Dina n-nye: Ŋuna n-daa leei daadam n-yi palo, ka Naawuni Shii Kasi daa di o shehira, ka malaikanim' daa nya o. Be daa mol' o yela zuliya kam ni, ka nirba daa niŋ o yeda duniya ŋo ni, ka Naawuni daa ti kpuy' o n-chaŋ jilima shee alizanda ni.

—I Timoti 3.16

Pilgu ni ka Naawuni ni booni so Yelgu la daa be, ka Yelgu maa daa be la Naawuni sani. Yelgu maa daa nye la Naawuni. Yelgu maa daa leb' la ninsala m-be ti sani, ka anfaani mini yelmaŋli pal' o kobli

ni. Ka ti nya o jilima sheli din nye Naawuni Bi' gaŋa ŋun yi o Ba san' na jilima.

—Jon 1.1, 14

Dimboŋo zaa daa niŋmi ni ti Duuma ni daa che ka anab' so yeli shem la niŋ pali. O ni daa yel' shem maa m-boŋo: Paypiel' so ni ti niŋ pua n-doyi bidibga, ka be ti bol' o yuli Imanuel. (Di gbinni nye la Naawuni be ti sani.) —Matiu 1.22, 23

Ka Yisa boh' o, Filip, m min' a ni be ka di yuui ŋŋo k' a na bi mi ma? Ŋun nya ma, o nya m Ba; ka bo n-niŋ k' a yeli ni n wuhim' ya m Ba maa? Ka lam boh' o, Filip, a bi niŋ yeda ni m be m Ba maa ni ka m Ba maa gba be n ni?

—Jon 14.9, 10a

Ka ƙunkam kahigi n-yeli ni Yisa nye la Naawuni Bia, Naawuni be o ni k' o gba be Naawuni ni.

—1 Jɔn 4.15

Ka malaika maa gargi n-yel'o, Naawuni Shii Kasi ni ti siy' a zu-yu na, ka Zallakudura Naa yiko mahim ti gil' a; dinzuyu a ni yen ti dɔyi bi' so maa, be ni ti boon' o la bi' suƙ ni Naawuni Bia. —Luk 1.35

Dama Naawuni Naawunitali behigu zaa be Masia daadantali niƙ-gbuƙ ni. —Kolɔsinima 2.9

Be dɔyi bia n-ti ti, be ti ti bidi-bga; ka nam fukumsi zi o boysapi-ɔn zuyu, k' o yuli ni booni Alahazi-ba ni Saysira ni Yikolana Naawu-

ni ni Saha din ka bahigu Ba ni su-hudoo Nabia. —Alizaia 9.6

Pita noli daa na bi lu tiƙa ka sa-gbam' pielli dii sirgi na nti lim ba, ka be wum ka kuko' sheli yeri sa-gbani maa ni, M Biyurgu m-boƙo; n nin' ni tiy' so pam m-bala; wum-miy' o noli! —Matiu 17.5

Ka Yisa yel' o, A pun nya o, (Naawun' Bii Maa) hal ƙuna n-dir' a alizama ƙo. —Jɔn 9.37

Di chaƙ wula ka yi yeli ni m Ba ni pii man' ninvuy' so n-tim duni-ya ƙo ni maa na mɔri Naawuni, n ni yeli ni n nye la Naawuni Bii la zuyu? N yi bi tumdi m Ba tuma, yin' di niƙ ma yeda. —Jɔn 10.36, 37

K' o yeli ba, Yi yi la duniya ɔ ni na, amaa man' yi la alizanda ni na; yi nye la duniya ɔ nirba, amaa man' pa la duniya ɔ nira. Ka Yisa yeli ba, Achiikatim yelmanli ka n yeri ya, be ni daa na bi dɔyi Ibrahimma saha shel' la, man' daa pum beni. —Jɔn 8.23, 58

Ka pay' maa yel' o, M mi ni be ni booni so Masia la ni ka na; k' o yi ti ka na, o ni wuhi ti binsheykam zaa. Ka Yisa yel' o, Mani ɔun tɔysir' a yetɔya ɔ m-bala. —Jɔn 4.25, 26

Ka Yisa yeli ba, Mani n-nye nye-vili bɔrobɔro maa. Ka ɔunkam ka n san' na, kum ku lan gbaag' o; ka

ɔunkam mi niɔ ma yeda, konyuri ku lan gbaag' o hal abada.

—Jɔn 6.35

N ni na kul be duniya ɔ ni ɔ, n nye la duniya ɔ neesim.

—Jɔn 9.5

Ka Yisa lan yeli ba yaha, Achiikatim yelmanli ka n yeri ya, mani n-nye buzɔɔ dunoli.

—Jɔn 10.7

Ka Yisa yel' o, Mani n-nye nye-vili, mani n-lan su kum ni neebu yiko; ka ɔunkam niɔ ma yeda, hal o yi kpi gba, o ni lan neei yaha.

—Jɔn 11.25

Yi booni ma la yi karimba ni yi Duuma; yelmanli mi n-shiri nye li, dama lala n-nye ma. —Jɔn 13.13

YISA NI DAA TUM ALAHAZIBA TUNTUMSA 5 SHEŊA YELA

Ka daa yeli salo maa zaa ni be layimmi zini momaha zuyu. K' o daa zaŋ bɔrobɔro kpila anu mini zahim ayi maa, ka kpuy' o zuyu n-lihi zuysaa ka niŋ alibarika n-niŋ di ni, ka ŋmahinmahi li n-ti o nyaandolba, ka be zaŋ li tari salo maa. Ka be zaa ha daa di li n-tiyi. Ka Yisa nyaandolba ma daa laysi zay' chehi din guui m-pali pieri pinaayi. Ka ben daa di li maa kalnli daa nye la kaman dob' tusaanu laa-sabu m-pahi payba ni bihi.

—Matiu 14.19-21

Ka Saimon yel' o, N dana, ti sa pun lab' li mi yuŋ la zaa ka bi gba-

ai hal zin' yino gba; amaa a ni kul yeli ma shem ŋɔ zuyu, n ni lab' li. Ka be daa niŋ lala n-shiri gbahi zahim pam, hal ka be lansi maa ti pi-li chehibu.

—Luk 5.5, 6

Ka zoomba ayi daa zi sokpaŋa ka ti wum ni Yisa n-garti maa, ka be kuhi yeli, Ti Dana, nyin' ŋun nye Naa Dauda yaŋa ŋɔ, zɔm' ti namboyu! (Ka Yisa bohi ba) bo ka yi lee bɔri ni n niŋ n-tin ya? Ka be yel' o, Ti dana, ti bɔri n' a nee' la ti nina ŋɔ n-ti ti. Ka di daa niŋ Yisa namboyu, k' o shihi be nina maa ka di dii neei, ka be yiysi n-doli Yisa chena.

—Matiu 20.30, 32b-34

6 YISA MASIA NYE LA NAMDA NI DUUMA

Dama o kɔbli ni ka Naawuni daa nam binsheykam dim be alizanda ni mini dim be duniya ɔɔ ni: Ninsal' nini ni ni tooi nya binshɛɲa mini ninsal' nini ni ku tooi nya binshɛɲa zaɲ tabli alizinnim' bɛm be sagbana tiɲli ɔɔ na mini ben nye duumanima ni zuɣulaannima ni ben su fukumsi. O kɔbli ni ka Naawuni daa nam binsheykam, ka mi daa nam li la o zuɣu.

—Kolɔsinima 1.16

Yelgu maa kɔbli ni ka Naawuni daa nam binsheykam, ka binsheli daa kani k' o nam li ka Yelgu maa nuu ka di ni.

—Jɔn 1.3

Naawuni . . . amaa dabsa din kpalim nyaɲa ɔɔ puuni, o tɔysiri

ti yetɔya la o Bii la nol' ni. O Bii maa kɔbli ni k' o daa nam duniya ɔɔ, ka zal' o n' o su binsheykam zaa.

—Hibrunima 1.2

Dinzuyu Izraelnima, baɲmiya ni Yisa so yi ni daa kpahi tabli dapulli zuɣu maa ka Naawuni zaɲ n-leei duniya ɔɔ nim' zaa Duuma ni be Masia.

—Tuumba Tuma 2.36

Dama daliri din che ka Masia daa kpi ka lan neei kum ni nye la ni di che k' o leei ben kpi mini ben ne Duuma.

—Romnima 14.9

Naawuni nye la ɲum be tibi; ɲuna m-boli ya ni yi min' o Bii Yisa Masia ɲun nye ti Duuma la ti layim be.

—I Kɔrintinima 1.9

YISA MASIA NYE LA SOKAM SARIYAKARTA 7

Naawuni mini Yisa Masia nun ni ti kari ben ne mini ben kpi sariya la sani n zal' a, Yisa Masia labbu na min' o nam dibu la zuyu, niñmi dimbɔɔnima. —II Timoti 4.1

Yisa daa yeliya, Daadam Bii yi ti lab' na n' o jilima m-pahi malai-kanim' zaa, o ni ti zin' o nam zishee dim mal' jilima pam, ka zuliya kam ti layim n-zan' o tooni, k' o wolgi ba kaman piɛgul' ni wolgiri pieri mini buhi shem la.

—Matiu 25.31, 32

Ba maa bi karti so sariya, amaa o zaŋ sariya karbu yela zaa n-niñ la o Bii maa nuu ni. —Jɔn 5.22

N ni yihiri lahaba' sun sheli wazu nɔ wuhiri ni lala nti shiri yen

niñ dahin sheli Naawuni ni ti yen kari ashiya dim be ninsalnim' suhuri ni sariya Yisa Masia zuyu la.

—Romnima 2.16

Ka bɔzuɔu k' a tir' a kpee zalge bee bɔzuɔu k' a zɛmd' a kpee? Dama ti zaa ni ti zani Naawuni tooni k' o kari ti sariya. —Romnima 14.10

K' o daa yeli ti ni ti yihim' wazu n-ti nirba, ka wuhi ba ni nuna ka Naawuni zaŋ n-leei nyevilinim' mini kpiimba zaa sariyakarta.

—Tuumba Tuma 10.42

Dama ti mi nun yeli, Mani n-su bieri bɔhibu, m mi shiri ni bɔhi bieri n-labsi la. O lan yeli, Yi Duuma ni kar' o nirba sariya.

—Hibrunima 10.30

Lala zuƴu ka m pun yeli ya ni yi ni ti kpi ni yi da-alahachi, dama yi yi bi niƴ yeda ni n nye la n ni pun yeli ya ni n nye so la, yi shiri ni ti kpi ni yi da-alahachi. —Jɔn 8.24

O ni daa leei ɲum be tibi maa zuƴu, k' o leei benkam zaa deer' o no-li tilginsim din ka bahigu ni yiri so san' na. —Hibrunima 5.9

Amaa Naawuni daanfaani din nye pin' la n-che ka be yi taali ni ɲun' Naawuni sani tilginsin sheli dim be Yisa Masia ni la zuƴu. —Romnima 3.24

Dimbɔɲɔ zuƴu o nye la ɲun ni tooi tilgi ben vu' m-miri Naawuni o zuƴu la saha kam, dama o nye la

ɲun kul be n' o timdi sandaani n-tiri ba Naawuni sani.

—Hibrunima 7.25

Mani n-nye dunoli, ka so yi doli ma n-kpe o ni tilgi. O ni doli ma n-kperi ka yira, ka nyari dihili.

—Jɔn 10.9

Ka Yisa gargi n-yel' o, Mani n-nye soli maa, mani n-nye yelmaɲli, mani n-lan nye nyevili; ka so ku tooi chaƴ m Ba sani, ka pa n' o pa-ai la mani.

—Jɔn 14.6

Tilginsim mi lan ka so sani ya-ha, dama Naawuni bi lan zaƴ so yuli n-ti ti duniya ɲɔ ni ka di zuƴu ni che ka ti tilgi.

—Tuumba Tuma 4.12

Naawuni n-che ka yi nya nyevili Yisa Masia zuyu, ka zaŋ o n-leei ti yem mini ti wuntia, ka lan nye ŋum mal' ti ka ti be kasi ni ŋun yihi ti alahachi ni.

—I Kōrintinima 1.30

Ɔuna n-daa zaŋ omaŋa m-pa talima n' o tilgi ti ti tuumbieri zaa ni ka mal' ti ka ti be kasi, ka zaŋ ti n-leeg' omaŋmaŋ' nirba ben suhuri ye tuun' suma tumbu zuyu.

—Taitus 2.14

Ka payri ti Ba Naawuni ŋum mali ya ka yi simdi ni yi nya tarli ŋun' Naawuni ni zaŋ sheli n-zal' o ninvuy' gahinda o neesim nam ni la. Ɔuna n-fa ti zibsim yiko ni

m-bahi, ka zaŋ ti n' alaafee nti kpēhi o Biyurgu la nam ni. O zuyu ka ti nya yolsim din nye ti da-alahachi che m-paŋ la.

—Kolōsinima 1.12-14

Daadam Bii mi kami na n' o ti bo n-nya bem bōrgi la n-tilgi ba.

—Luk 19.10

Ka be daa yiini yil' pal' sheli n-yera, Nyini n-simdi n' a dee litaafi maa n-tabgi di bintabinda maa; dama nyini ka be daa ku, k' a zaŋ a zim m-pa talima daadamnim' zuyu n-deei ba n-ti Naawuni. Daadamnim' ben yi dōyim kam ni mini zuliya balbu kam ni ni nirba balbu kam ni ni tinzun yeŋgu kam nima ni na.

—Kahigibu 5.9

Yisa zim zuƴu ka ti nya yolsim. Dina n-nye alahachi che m-paƴ, ka di mi nye la o da-anfaan' sheli din galsi. —Efisisnima 1.7

Dama dimbɔŋɔ nye la Naawuni da-amiinsi [pal'] sheli o ni lo n zim ni. Dina n-nye n zi' sheli din yen ti yi n niŋbuƴ ni nirba pam da-alahachi kpihimbu zuƴu.

—Matiu 26.28

Dama yi mi ni Naawuni ni daa zaƴ sheli m-pa talima n-tilgi ya bi-er' yo' sheli yi ni daa deei yi ya-annim' san' la ni pa la din nye binsheƴa din sayindi kaman anzinfa bee salima. Amaa di nye la Yisa Masia ŋun nye piebil' so ŋun ka

galimi bee liysibu la zim dim mal' shaara la k' o daa zaƴ m-pa talima n-tilgi ya. —I Pita 1.18, 19

Amaa ti yi be neesim ni kaman o ni be neesim ni shem, ti ni mal' dolintabtali ni taba, k' o Bii Yisa zim kul ni kpihindi ti da-alahachi zaa m-bahira. —I Jon 1.7

Dimbɔŋɔ ni shiri nye yelmanɗi maa, dindina Masia zim tum din gari lala! Naawuni Shii ŋun ka bahigu m-be Masia ni la zuƴu ka ŋun' Masia ŋun ka galimi la daa zaƴ omaƴa m-mal' sara Naawuni sani. O zim maa ni tooi yihi tuun' yoya ti suhuri ni teha ni, ka di che ka ti tooi jem Naawuni ŋun nye nyevillan' ŋɔ. —Hibrunima 9.14

Dama Masia ni, nir' yi guni bee o yi bi guni di zaa sheli ka buchi, amaa yeda niŋbu din tumdi di tuma yurlim ni n-nye dim mal' buchi.

—Galeshanima 5.6

Ka be yel' o, Niŋm' ti Duuma Yisa yeda, k' a min' a yiŋnim' zaa tilgi.

—Tuumba Tuma 16.31

Ka ŋunkam nye Naawuni bii nye la ŋun nyandi duniya ŋo. Ti yeda niŋbu mi n-nye din nyandi duniya ŋo.

—I Jɔn 5.4

Di saha ka be boh' o, Wula ka ti lee yen niŋ n-tum din nye Naawuni tuma? Ka Yisa gargi n-yeli ba, Tuun' sheli Naawuni ni bori ni yi tum nye la ni yi niŋ o ni tim so la na yeda.

—Jɔn 6.28, 29

Naawuni da-anfaani maa zuyu ka yi tilgi yi yeda niŋbu puuni. Ka di bi yi la yi kobli ni na, amaa di nye la Naawuni pini. Ka di mi pa la yi ni tum sheli zuyu ka yi tilgi, dinzuyu sheli kani ka yi ni nyu bara di zuyu.

—Efisisnima 2.8, 9

Dinzuyu ti ni yi taali ni Naawuni sani ti yeda niŋbu zuyu la n-che ka suhudoo niŋ ti mini Naawuni sunsuuni ti Duuma Yisa Masia zuyu.

—Romnima 5.1

Amaa din sabi niŋ di ni ŋo sabi-mi ni yi niŋ yeda ni Yisa nye la Masia Naawuni ŋumbɔŋo Bia, ka yi yeda niŋbu maa zuyu che ka yi nya nyevili o yuli zuyu.

—Jɔn 20.31

Zuysaa ni du ha ka che tingbani ka di min' li sunsuuni woylim galsi shem la, lala ka Naawuni yurlim galsi zaŋ chaŋ ninvuy' sheb' ben lur' o sizuura polo. Amaa Naawuni yurlim maŋli zaŋ chaŋ ninvuy' sheb' ben lur' o sizuura polo bi naara. K'o zaysuntali ninbu zaŋ chaŋ be bihi mini be yaansi gba polo kul ni be lala zemani kam ni.

—Saam. 103.11, 17

Yaa ti Naawuni, wun' nuni n-lee beni n-nman' a, ka cheri alahachi taali m-paŋdi nirba, ka lihiri yayr' o nirba ben kpalim tuumbieri zuyu? A bi cheri ka sujee kpalindi be a suhu ni saha kam, dama a

mal' suhupielli yurlim maŋli ni.

—Maika 7.18

Dama a nambozoobo du pam n-gari zuysaa, k' a yelmaŋli mal' hal ti paai sagbana. —Saam. 108.4

Nyin' Naawuni yurlim kul benimi saha kam, k' a nambozoobo mi bi naara. Di kul nye la zay' palli asiba kam; a zeyimtali galsiya pam.

—Fabra 3.22, 23

K' o tilgi ti, ka di daa pa la ti ni tum wuntii tuun' sheŋa zuyu, amaa o nambozoobo zuyu k' o pay' ti ka ti yi ka ti ti nyevil' palli Naawuni Shii Kasi ni daa che ka ti nya bier' palli saha shel' la. —Taitus 3.5

Dinzuyu ti nye la Masia tuumba ben ze o zaani, ka Naawuni be ti ni n-kul booni nirba. Lala zuyu ka ti kul ze Masia zaani n-suhiri ya ye-ra, Zanmiya yimaṅa n-naai Naawuni. —II Kōrintinima 5.20

Ka Naawuni Shii Kasi mini Amiliya maa yeli, Kam' na! Nun-kam wum dimbōṅṅ, ṅun' gba yeli-ma, Kam' na! Ka konyuri ni mal' sokam mini ṅum bōri nyevili kom, ṅun' kam' na nti dee' li yoli. —Kahigibu 22.17

Konyuri ni mal' sokam, ṅun' kam' kom gbin' na, ka ṅun ka liy-ri, ṅun' kam' na nti da n-di; lin,

kamiya na nti da wain mini bihim yoli, ka di ka samli. —Aizaia 55.1

Chuyu maa puhi naai dali n-daa nye chuyu maa dabsi' tital' dali, ka Yisa daa yiysi zani n-kuhi yeli, Konyuri yi wum so, ṅun' kam' n san' na nti nyu. —Jon 7.37

Amaa Yisa ni daa nya lala maa ka di ku o suli k' o yel' o nyaandol-ba maa, Cheliya ka bihi kam' n san' na, ka di kartiya ba, dama Naawuni nam nye la be tatabo di-ni. —Mark 10.14

Ka ṅmalgi n-yeli, Yinim' ben zaa tumdi tuma ka di fukumsi zi' tib-sa zi yi zuyu, kamiya n san' na, ka n ti tin ya vuhim. —Matiu 11.28

Dimbɔŋɔ n-kahigiri wuhiri Naawuni bihi ni nye sheba, ka lan wuhiri Sintani gba bihi ni nye sheba: Nunkam bi tumdi din tuhi waa-maa n-yur' o mabii pa la Naawuni bia.

—I Jɔn 3.10

Benkam doli Naawuni Shii Kasi ni wuhiri ba so' sheli, bena n-nye Naawuni bihi. Ka Naawuni ni zaŋ o Shi' so n-tin ya maa pa la ŋun ni zaŋ ya n-leei daba n-lan kpɛhiri ya dabiɛm yaha, amaa Naawuni Shii maa lee cheri ka yi leeri la Naawuni bihi. Ka ti kuhiri n-yera, M Ba! M Ba!

—Romnima 8.14, 15

Ka di che ka yi ku mal' taali, ka nay' ni be la kasi, ka nye Naawuni bihi bɛm be tibi m-be zɛmaam' bi-

ɛyunim' mini zɛmaan' golimanim' sunsuuni. Di simdi ni yi be bɛ sunsuuni duniya ŋɔ ni n-nɛ kaman sa-ŋmarsɪ ni nɛ shɛm la.

—Filipainima 2.15

Ti Duuma lan yeli: Dinzuɣu yimiya buya ni na n-wɔlgi yi kɔ ka che ba; ka di niŋya din ni ta nir' dayri, ka n deei ya, ka leei yi Ba, ka yi mi leei m bidibsi mini m bipuyinsi. Ti Duuma Zallakudura Naa n-yel' lala.

—II Kɔrintinima 6.17, 18

Amaa benkam daa deeg' o ka niŋ o yuli yɛda, bena k' o niŋ yiko ni bɛ leei Naawuni bidɔyrisi.

—Jɔn 1.12

Ningbuŋ behigu tuma yi zahira. Dina n-nye: . . . ni dimdi ni zablī ni nyuli zabbu ni suhuyiysili ni zu-nyuŋ ni nangbankpeeni ni tab' wolgibu ni putɔyɔ [ni ninvuyku-bo] ni danyubo ni vuyobo yiriŋ ni din ŋmani dimbɔŋɔnima. N kpahiri yi zuyu ni kaman n ni daa pun kpahi yi zuyu ni shem la: Ben niŋ-di dimbɔŋɔnima ku ti kpe Naawu-ni nam ni. —Galeshanima 5.19-21

Ka cheliya ka ti che ka ti behigu be dede kaman bem be neesim ni, ka pa ni ben tumdi yoliyoli bee n-nyuri dam n-kuuna. Ti miri ka ti tum ningbuŋ kɔre tuma mini zina balbu kam. Ti mi miri ka ti bɔri

zablī bee n-zabri nyuli. Amaa ti doliya la ti Duuma Yisa Masia bier' suŋ la soli, ka di bɔ so' sheli ti ni ni doli n-tum ningbuŋ kɔre tuma. —Romnima 13.13, 14

Mbusim be ninvuy' sheb' ben daŋdi yiysibu n-cheni bɔri binnyuri kpema ni be nyu; ka kul be di nyubu ni hal ni yuŋ, ka wain maa ti leei kaman buyim n-diri ba la zu-yu. —Aizaia 5.11

Wain yi ti kum zini, ka mɔhi ka be pipii ni n-gbirgira, nyim' miri k' a lihi li. Dama di lala niŋbu maa nyaana, di dimdimi kaman wahu la, ka lan chɔhiri kaman nɔŋ' la.

—Daha 23.31, 32

Ka Yisa yel' o, Yum' a Duuma Naawuni n' a suhu zaa min' a shii zaa n' a teha zaa. Dimboṅo n-nye zalgu din daṅ tooni ni din nye kpema. Ka dim pa di zuṅu ṅ-ṅman' li mi nye la, Yum' a ziziinikpee kaman amanman' la. —Matiu 22.37-39

Ka Yisa daa yiysi n-gbaai chendi yaha, ka do' so daa zo na nti damd' o tooni m-bch' o, Karimba suṅ, wula ka n lee yen niṅ nti nya nyevili din ka bahigu? Ka Yisa boh' o, Bɔ n-niṅ k' a boli ma nin-vuy' suṅ? Nin-vuy' suṅ kani n-nay' pahi la Naawuni. Amanman' mi dim be Naawuni fukumsi zalgunim' puuni. Dina n-nye: Miri k' a ku ninsala; miri k' a niṅ zina;

miri k' a zu; miri k' a di shehira kpema; miri k' a di zalinsi; ka tim' a ba min' a ma jilima. K' o yel' o, Karimba, m pun dol' dimboṅonim' zaa la m bilim ni hal ni wayo. Ka Yisa lih' o yurlim lihigu ka yel' o, Yel' yini n-nay' poog' a: Chem' ti kōhi a ni mal' shelikam zaa n-zaṅ ti nandaamba, ka di che k' a ti nya buni alizanda ni, ka ka na nti doli ma. Ka yetoyli ṅo daa sayim o suhu pam k' o kuli ni suhugargu, dama o daa nye la bundana. —Mark 10.17-22

So' sheli beni n-nye din tiyi ninsal' nini, amaa ka di bahigu shee ti nye la kum. —Daha 16.25

Di yohimya yimaŃa; Naawuni pa la be ni niŃdi so ansarsi, dama ninsal' ni biri binsheli, dina k' o ni ti che. —Galeshanima 6.7

M bihi, di cheliya ka so yohim ya. Ńunkam tumdi din tuhi n-nye wuntizora kaman Masia ni nye wuntizora shem. Ka Ńunkam kul tumdi alahachi nye la Sintani nira, dama pilgu ni ha ka Sintani pun tumdi alahachi. —I Jɔn 3.7, 8a

Yi bi mi ni bem pa wuntizorba zaa ku kpe Naawuni nam ni? Di yohimya yimaŃa, dama ben tumdi dayri tuma mini buyjemdiba ni zinniŃdiba ni dob' ben gondi be do-taba bee payba ben gondi be pa-

ytaba ni tayiysi ni korenima ni danyurba ni ninvuyturba ni ninvuyfarba zaa ku kpe Naawuni nam ni. —I Korintinima 6.9, 10

Di cheliya ka so zaŃ yetɔy' yoya n-yohim ya, dama dimbɔŃɔnim' zuyu ka Naawuni suhu kul yiysi m-bahiri bem bi deer' o noli zuyu. —Efisisnima 5.6

Amaa leemiya la ben tumdi yelgu maa ni wuhi shem, ka pa ni ben yohim bemaŃa n-wumdi la di ni yeli shem kɔŃkɔ. —Jeemsi 1.22

So yi tehi n' o nye la sheli ka pa sheli, o yohindi la omaŃa. —Galeshanima 6.3

Ninvuy' yino nun nye Adam la alahachi tumbu zuyu n-daa che ka alahachi kpe duniya no ni, ka alahachi maa tahi kum na. Dina n-che ka kum paari sokam, dama sokam zaa tum alahachi. —Romnima 5.12

Ka di nyaana kor' bieri yi ti tiy' pua, di doyri la alahachi; ka alahachi mi yi ti bi zaa, di tiyri la pua n-doyri kum. —Jeemsi 1.15

Nir' yi zaŋ o teha n-niŋ o ninsaltali behigu yela ni, di bahigu ti nye la kum; amaa nir' yi zaŋ o teha n-niŋ Naawuni Shii Kasi yela ni, di bahigu ti nye la nyevili mini suhdoo. Ninvuy' so nun zaŋ o teha n-niŋ o ninsaltali behigu yela ni nye la Naawuni dima, dama o bi

doli Naawuni fukumsi zalgu, hal ka shiri ku tooi dol' li.

—Romnima 8.6, 7

Ninvuy' so nun tum alahachi ni kpi. Bii ku deeg' o ba da-alahachi taali zi, ka bii ba gba ku deeg' o bii da-alahachi taali zi. Wuntizora wuntii tuma ti yen zi la o zuyu, ka ninvuy' bieyu mi tuumbieri yela ti zi o zuyu. —Izikiel 18.20

Di luhiya ni ti suhuri palgi ka ti dem, dama a tizobil' maa kpimi, ka lan neei na; o daa borgimi, ka ti lan nya o maa. —Luk 15.32

Wuntii tuma ni tiri nir' nyevili shem, lala ka ninvuy' so nun doli tuumbieri soli gba niŋdi li m-bori kum tir' omaŋa. —Daha 11.19

K' o ni ti yem bahi nyaŃ o dim' so ŋum bahindi nyaŃa nye la kum.
—I Kōrintinima 15.26

O ni daa yel' lala naai k' o kuhi pam n-yeli, Lazares, yim' na! Ka Lazares ŋun daa kpi maa shiri yi na. Ka kaŋga pɔb' o n-lɔ o nuhi min' o naba, ka bantabga vil' o zu-yu n-tabl' o ninni. Ka Yisa yeli ba, Yihimiya kaŋga maa, ka vilgi bantabga maa, ka che k' o chaŋ.
—Jɔn 11.43, 44

Ka chaŋ nti shihi kpim' maa daa-manƙa, ka ben daa zir' o maa kpa-lim zani. K' o kuhi boli kpim' maa, Nachimbila, n yer' a mi, yi-y-sima! Ka kpim' maa dii neei kum ni n-yiysi zini n-gbaai yetɔya

tɔysibu, ka Yisa zaŋ o n-t' o ma maa.
—Luk 7.14, 15

M Ba yuri ma n ni zaŋ n nyevili n-sɔŋ ni n ti lan kpuy' li la zu-yu. Pa so n-yen yihi n nyevili maa, amaa mmanman' yubu ni ka n yen zaŋ li sɔŋ. M mal' yiko din ni tooi zaŋ li sɔŋ, ka lam mal' yiko din ni ti lan kpuy' li yaha. M Ba ni zali ma ni n niŋ shem m-bala.
—Jɔn 10.17, 18

Ka lan nye ŋum be nyevili ni; nyama, n daa pun kpimi ka neei, ka mi ku lan kpi hal abada. Mani n-su kum mini kpiimba behigu shee saafebihi fukumsi.
—Kahigibu 1.18

Miriya ka yi bɔ wun' sheŋa m-pahi n zuɣu. Miriya ka yi mali binnani n-zali bee n-niŋ binsheli ŋ-ŋmahindi zuɣsaa bee tingbani bee kotiŋ' ha puuni bini: Miriya ka yi damdi di tooni bee nti jem li. Miriya ka yi booni yi Duuma Naawuni yuli yoli: dama Naawuni ku che ninvuɣ' so ŋum boon' o yuli yoliyoli taali paŋ o. Gbibiya Vu-him dabsili dali kasi kaman yi Duuma Naawuni ni zali ya shem la. Daba ayobu ka yi ni zaŋ tum yi tuma zaa. Timiya yi banim' mini yi manim' jilima kaman yi Duuma Naawuni ni zali ya shem la.

Miriya ka yi ku ninsala.

Miriya ka yi tum zina.

Miriya ka yi zu.

Miriya ka yi di ziri shehira zaŋ chaŋ yi ziziinikpee polo.

Yi mi miriya ka yi che ka yi kɔre kpe yi kpee pay' ni bee o yil' ni bee o puu ni bee o dab' dob' ni bee o dab' bipuyinsi ni bee o naylaa ni bee a buŋ ni bee binsheli kam din kul nye a ziziinikpee bin' ni.

—Dutiranomi 5.7-21

Amaa zalgu palli ka n zaani ya ŋɔ; dina n-nye, Yumiya taba! N ni yuri ya shem, yi gba yumiya tab' lala.

—Jon 13.34

Ka Yisa yel' o, Yum' a Duuma Naawuni n' a suhu zaa min' a shii zaa n' a teha zaa.

—Matiu 22.37

Naawuni bōhiya, so ni tooi sōyi ashiloni ka n ku nya o? Naawuni lam bōhi, Pa mani m-be zuysaa mini duniya ŋo zaa ni?

—Jerimaia 23.24

N yi du zuysaa, a be nimaani; ka n yi yergi m bindoo sōŋ buyim ni, nyama, a be nimaani gba. lin, zibsim ku tooi sōy' a, dama yuŋ nemi kaman wuntan' ni la a sani: zibsim mini neesim zaa nye la yim a sani.

—Saam. 139.8, 12

Naawuni nina kul lihiri la luy' shelikam zaa n-nyari dim bie mini din viela.

—Daha 15.3

Binnamdi' so ku tooi sōyi Naawuni, dama binsheykam do la paloni o sani. Duna n-nye ti zaa ni ti

yen kahigi ti bebu ni nye shem n-wuhi so.

—Hibrunima 4.13

Dama o nina kul kpa la ninsal' soya, k' o nyari ninsal' ni cheni luy' shelikam polo zaa. Zibsim bee kum mahim ka alahachi tumdiba ni sōyi luy' sheli.

—Ayuba 34.21, 22

Ka binshey' kani din sōyri ka ku ti yi zahira, ka binshey' mi kani m-be ashiloni ka be ku baŋ di yela ka di yi palo.

—Luk 8.17

Di lan sabi yaha: Ti Duuma mi ka yennim' teha nye la yoli.

—I Korintinima 3.20

Ka Naawuni ŋum mi dim be salnim' suhuri ni daa di ba shehira n-ti ba Shii Kasi kaman o ni daa ti ti gba shem la.

—Tuumba Tuma 15.8

NINVUY' SHEB' BEN EI NAAWUNI TIBDARGIBO YELA

Amaa Naawuni nol' ni yetoy' yinsi maa k' o zaŋ n-yeli n-zali zuy-saa mini duniya tingbani dim be pumpoŋo ŋo ni buyim ti sayim li. Di zeya n-gul' la dahin sheli Naawuni ni ti yen kari ninvuy' sheb' bem bi luri ŋun' Naawuni sizuura sariya la. —II Pita 3.7

Be ni ti nya tibdargibo bahi yoli din ka bahigu puuni; ka be mini ti Duuma n' o yiko dim mal' jilima la ni ti wolgi taba.

—II Tesalonaikanima 1.9

K' a nuu bee a napoŋ yi che k' a yem birgi n-tum alahachi, nyin' ŋmaam' li bahi, dama a yi koŋ a nu' yini bee a napoŋ yini ka ti be,

di so n' a mal' nuh' ayi bee napoŋa ayi ka be ti zaŋ a n-kpehi buyim dim bi kpiri ni. —Matiu 18.8

Daadam Bii ni ti tim o malaikanim' na, ka be ti yaa' binsheykam din cheri ka nirba tumdi alahachi mini tuumbietumdiba zaa bem be o nam ni n-zaŋ ba bahi buyim din diri ni. Nimaani ka nirba ni ti fabli ka dim be nyina. —Matiu 13.41, 42

Ninvuy' bieri mini zuliya sheb' ben zaa tam Naawuni yela ni ti kpe buyim ni. —Saam. 9.17

Bemboŋonim' ni ti chaŋ nti be azaaba din ka bahigu ni; amaa ka wuntizorba la ben' ti kpe nyevili din ka bahigu ni. —Matiu 25.46

Dama o zali dabsili n' o ti che k' o ni pii so la zaŋ wuntii behigu n-kari duniyanim' sariya. Lala zuyu k' o daa neeg' o ni daa pii so maa kum ni ni di leei shehira sokam zaa sani. —Tuumba Tuma 17.31

Dinzuyu ti Duuma nye la num mi o ni yen niŋ shem n-yihi wuntizorba be zahimbu nyabu ni, ka lam mi o ni yen niŋ shem n-che ka tuumbierinim' be tibdargibo shee n-guli sariya karbu dali.

—II Pita 2.9

Dimbɔŋɔ puuni ka yurlim niŋ dede ti ni ni di che ka ti ti tooi mal' suhukpeeni sariya karbu dali, dama o ni be shem, lala ka ti gba be m-be duniya ŋɔ ni. —I Jon 4.17

Di nye la talahi ni sokam zaa kpi napɔŋ yim, ka sariya karbu lee be di nyaɔɔa. —Hibrunima 9.27

K' o daa mal' sabbu dim be litaafinim' maa puuni n-karti kpiimba maa sariya zaŋ chaŋ be ni daa tum tuun' sheŋa polo.

—Kahigibu 20.12b

Dama di nye la talahi ni ti zaa ti zani Masia tooni k' o kari ti sariya, ka sokam ti deegi o ni daa tum shem o niŋbuŋ ni nyɔri, di yi nye la zaɣ' suŋ bee zaɣ' bieɣu.

—II Korintinima 5.10

Dinzuyu ti zaa ni ti kahigi ti tuma ni nye shem n-wuhi Naawuni.

—Romnima 14.12

Amaa pin' sheli Naawuni ni zaŋ n-ti ti yol' la mini Adam da-alahachi la pa la yim. Nirba pam yi kpi ninvuy' yino da-alahachi zuƴu, di-ndina din gari lala nye la, Naawuni da-alibarika mini pin' sheli din yi ninvuy' yino so ŋun nye Yisa Masia da-alibarika ni la na gba ni paai nirba pam. —Romnima 5.15

Dinzuyu di pa la ninsal' yubu bee o ni niŋ shem zuƴu, amaa di nye la Naawuni nambɔzɔbo zuƴu. —Romnima 9.16

Naawuni zaysiri karimbaanni-ma, amaa ka niŋdi anfaani n-niŋdi ben siysiri bemaŋ' ni. —I Pita 5.5b

Dama yi mi ti Duuma Yisa Masia da-alibarika ni nye shem: O

daa nye la bundana, amaa yi zuƴu k' o leei nandana ni yi leei bundaannima o nandaantali maa zuƴu. —II Korintinima 8.9

Ti payri Naawuni o pin' sheli yela ninsal' maŋmaŋ' yetɔya ni ku tooi kahigi n-wuhi ŋɔ zuƴu!

—II Korintinima 9.15

Amaa alahachi tumbu ni galsi shem maa, Naawuni da-alibarika galsiya n-gari lala. Dinzuyu kaman alahachi ni nyaŋ sokam kum puuni shem, lala ka Naawuni da-alibarika gba nyaŋ n-di nasara wuntii puuni, ka tahi nyevili din ka bahigu na ti Duuma Yisa Masia zuƴu. —Romnima 5.20b, 21

Zilinsi saha la ha Naawuni daa di ti suylo, amaa pumpɔɔ o zali luy' shelikam zaa ni sokam niŋmi tuuba. —Tuumba Tuma 17.30

Aii! N yeri ya mi ni shee yi niŋ tuuba, di yi pa lala yi zaa gba ni ti bahi yoli. —Luk 13.3

Ka Pita gargi yeli ba, Niŋmiya tuuba ka deeya kom baptaizibu Yisa Masia yul' ni, ka Naawuni che yi da-alahachi m-paŋ ya, ka yi deeg' o Shii Kasi ŋun nye pin' la. Dinzuɣu niŋmiya tuuba ka ŋmalgi lab' ti Duuma polo k' o kpihim yi da-alahachi.

—Tuumba Tuma 2.38; 3.19

Zaŋmiya yi ni tumdi alahachi sheŋa la zaa bahi. —Izikiel 18.31a

Ɗunkam soɣ' o da-alahachi ku tɔŋ, amaa ŋunkam kahig' o da-alahachi n-wuhi ka che li ni nya nambozobo. —Ɗaha 28.13

Naawuni ni sayri ka suhusayi-ŋgu sheli paari nir' nye la din cheri k' o niŋdi tuuba n-nyari tilginsim, ka di pa din tahiri suhumilgibo na; amaa duniya ŋo ni cheri ka nir' nyari suhusayiŋgu sheli nye la din tahiri kum na. —II Kɔrintinima 7.10

Dinzuɣu n yeri ya mi ni alahachilaan' yino yi niŋ tuuba, suhupi-elli pam ni be alizanda ni o zuɣu n-gari wuntizorba koɓgayinika bem bi lan simdi ni be niŋ tuuba la. —Luk 15.7

Amaa ninvuy' biɛyu yi ŋmalgi ka che o ni tum alahachi sheŋa zaa, ka doli n zalgunim' zaa, ka tum zalgu ni wuhi shem ni din tuhi, o ni be ka ku kpi.

—Izikiel 18.21

Alahachilana yi che o soli, ka tum bierilana zays' o tehi bieri: ka labi ti Duuma ni ti Naawuni ŋo san' na, o ni nya nambɔzobo, dama o zori nambɔyu pam.

—Aizaia 55.7

Dama yi yi cheri nirba taali m-paŋdi ba, yi Ba Naawuni ŋum be alizanda ni mi ni che yi taali m-paŋ ya.

—Matiu 6.14

Yisa ni daa nya ka be niŋ o yeda shem maa k' o yeli bara maa, M

bia, n che a da-alahachi m-paŋ a.

—Mark 2.5

Dinzuyu kati yihiri ya alahachi che m-paŋ waazu doo ŋo (Yisa) zuyu maa. Ŋuna ka Naawuni tibgi n-zaŋ o zili o nudirgu polo n' o leei ti toondana ni ti tilgira n-che ka Izraelnim' niŋ tuuba ka nya alahachi che m-paŋ.

—Tuumba Tuma 13.38b; 5.31

Nyamiya, n ze la dunol' ni n-niŋdi gaafara, ka ŋun wum n kukoli ka yooi, n ni kpe dilan' sani ka min' o ti layim di.

—Kahigibu 3.20

Ka Yisa yel' o, Man' gba bi yeli n' a simdi kubu. Chem' a chendi, amaa ka di lan tum alahachi yaha.

—Jon 8.11b

Naawuni daa kahigi o da-anfaani n-wuhi paloni ni di che ka sokam tooi nya tilginsim. Anfaani maa n-wuhiri ti ni ti zaysim' dim bi luri Naawuni sizuura mini duniya ɲo kɔr' bieri, amaa ka lee gbib' timaɲa ka mal' bebɔu din tuhi, ka mal' behigu sheli din luri Naawuni sizuura duniya ɲo ni.

—Taitus 2.11, 12

Cheliya ka yi suhuri kul ye la binsheɲa dim be nimaani zuɣu, ka pa ni binsheɲa dim be duniya ɲo ni zuɣu.

—Kolɔsinima 3.2

Di cheliya ka yi nuu be zibsim tuun' yoya ni, amaa lee yihimiya tuun' yoya maa la paloni.

—Efisisnima 5.11

Di yuriya duniya ɲo bee binsheɲa dim be duniya ɲo ni. So yi yuri duniya ɲo, ti Ba Naawuni yurlim ka o ni. Dama binsheykam dim be duniya ɲo ni pa la din yi ti Ba Naawuni san' na, amaa di nye la din yi duniya ɲo ni na. Dina n-nye: Niɲgbuɲ kɔrɛ mini nini kɔrɛ ni barnyubo duniya ɲo behigu zuɣu.

—I Jɔn 2.15, 16

Yi bemi kaman yidaampay' sheb' ben niɲdi zina! Yi bi mi ni ɲun zaɲ omaɲa n-leei duniya ɲo zo nye la Naawuni dima? Dinzuɣu ɲunkam bɔri n' o zaɲ omaɲa n-leei duniya ɲo zo, dilana zaɲ omaɲa n-lee' la Naawuni dima.

—Jeemsi 4.4

Yi yi mi n' o nye la wuntiilana, yin' banmiya ni nunkam tumdi din tuhi nye la Naawuni bia. Ti mi ni ninvuy' so nun nye Naawuni bii bi tumdi alahachi, dama Naawuni Bii la n-gbib' o, ka nun nye Tuumbierilan' la ku tooi niŋ o sheli.

—I Jɔn 2.29; 5.18

Ka ninvuy' so yi be Masia ni, o behigu lee' la bier' palli; nyama, k' o bier' kurli la din' gari; ka bier' palli maa deei di zaani n-zani.

—II Kɔrintinima 5.17

Ka Yisa yel' o, Achiikatim yel-manli ka n yer' a, faashee be maan labi n-dɔyi ninsala, di yi pa lala o ku tooi nya Naawuni nam.

—Jɔn 3.3

Shehira maa n-nye ni Naawuni ti ti nyevili din ka bahigu, ka nyevili maa mi be la o Bii maa ni. Ka nunkam mal' Bii maa mal' nyevili; ka nunkam mi ka Naawuni Bii maa ka nyevili. —I Jɔn 5.11, 12

Amaa ka Naawuni daa payi yi da-alahachi m-bahi, ka mali ya ka yi be kasi. Ka yi leei wuntizɔrba ti Duuma Yisa Masia yuli mini Naawuni Shii Kasi zuyu.

—I Kɔrintinima 6.11b

Naawuni yelgu dim mal' nyevili ka ni be hal ni saha din ka bahigu la zuyu ka yi nya dɔyim palli, ka yelgu maa nman' la bimbielim dim bi kpira, ka mi ku pooli.

—I Pita 1.23

KPI ZAŃ CHAŃ ALAHACHI POLO-KA LEE 29 MALI NYEVILI MASIA NI

Dinzuyu yi mini Masia ni layim n-nee'i kum ni la zuyu, bomiya la binshena dim be alizanda ni Masia ni zi Naawuni nudirgu polo luy' shel' la. Cheliya ka yi suhuri kul ye la binshena dim be nimaani zuyu, ka pa ni binshena dim be duniya no ni zuyu. Dama yi kpimi ka yi nyeviya pahi Masia zuyu n-soyi Naawuni ni. —Kolosinima 3.1-3

Ka benkam nye Yisa Masia ni su sheba pun zaŋ be ningbuŋ behigu mini di kore ni di yubu zaa n-kpahi tabli dapulli zuyu. Ti yi be la Naawuni Shii Kasi yiko zuyu, yin' cheliya ka ti doli Naawuni Shii Kasi behigu. Di cheliya ka ti

duhiri timaŋa ka tumdi din yiysiri tab' suhuri waamaa n-zabri tab' nyuli. —Galeshanima 5.24, 25

Dun' Masia maŋmaŋa n-nye nun daa zi ti da-alahachi o ningbuŋ ni dapulli zuyu ni di che ka ti kpi zaŋ chaŋ alahachi tumbu polo, ka lee mal' nyevili zaŋ chaŋ wuntii polo. O fiebbu boba ni dansi la zuyu ka yi nyari derti tibi kpaŋ. —I Pita 2.24

Yi gba lihimiya yimaŋa kaman yi kpimi zaŋ chaŋ alahachi tumbu polo, amaa ka lee mal' nyevili zaŋ chaŋ Naawuni sani Yisa Masia zuyu. —Romnima 6.11

Num birt' omanman' ningbuṅ kɔrɛ behigu bimbira ni ti che la dim poora, ningbuṅ kɔrɛ maa zu-yu; amaa num birti Naawuni Shii Kasi behigu bimbira ni ti che la nyevili din ka bahigu, Naawuni Shii Kasi maa zu-yu.

—Galeshanima 6.8

Anabi Musa ni daa zaṅ wahu n-kpahi tabli dayu n-zaṅ sa moyu ni shem la, di nye la talahi ni be ti zaṅ Daadam Bii gba n-sa zuysaa lala ka ṅunkam ti niṅ o yeda nya nyevili din ka bahigu.

—Jon 3.14, 15

Nyevili din ka bahigu maa nye la ni ninsalnim' baṅ nyin' ṅun nye Naawuni manḡi ṅɔ, ka baṅ man'

Yisa Masia so a ni tim la na.

—Jon 17.3

ṅunkam niṅ Bii maa yeda mal' nyevili din ka bahigu; ka ṅunkam mi bi dee Bii maa noli ku nya nyevili, amaa ka Naawuni suhu kul ni yiṅsiri m-bahiri o zu-yu. —Jon 3.36

Dama alahachi tumbu yori nye la kum, amaa Naawuni pini nye la nyevili din ka bahigu ti Duuma Yisa Masia zu-yu. —Romnima 6.23

Yisa daa lan yeli, Achiikatim ye-lmanḡi ka n yeri ya, ṅunkam wum n yelgu ka niṅ ṅun tim ma maa na yeda mal' nyevili din ka bahigu; ka be ku ti lan kari o sariya, dama o pun yi kum ni n-kpe nyevili ni.

—Jon 5.24

Di nye la Naawuni Shii Kasi
manmana n-diri ti shehira ti suhu-
ri ni ni ti nye la Naawuni bihi.

—Romnima 8.16

Ka nunkam mal' Bii maa mal'
nyevili; ka nunkam mi ka Naawu-
ni Bii maa ka nyevili. N sab' la ye-
la no n-ti yinim' ben niq Naawuni
Bii la yuli yeda la ni di che ka yi
ban ni yi mal' nyevili din ka bahi-
gu.

—I Jon 5.12, 13

Nunkam deei n zalgu ka dol' li,
dilana n-nye nun yuri ma; ka m Ba
ni yuri nun yuri ma maa, ka n gba
ni yuri dilana ka kahigiri mmana
n-wuhir' o.

—Jon 14.21

Wuntii tuma ni ti nye la suhu-
doo, ka wuntii tuma maa nyori ni
nye la bieri baalimtali mini tahima
din ku naai.

—Aizaia 32.17

Yi gba ni nye Naawuni bihi maa
zuyu ka Naawuni tim o Bii maa
Shii k' o ka na nti be ti suhuri ni
n-kuhiri yera, M Ba! M Ba!

—Galeshanima 4.6

Dimbono puuni ka ti ban ni ti be
o ni k' o gba be ti ni. Dina n-nye: O
ni zaq omanman' Shia n-ti ti la zu-
yu.

—I Jon 4.13

Ti yi doli o zalgunima, dina n-ni
che ka ti ban ni ti mi o.

—1 Jon 2.3

32 MASIA NUM BE YI NI TIRI YA SUHUPIELLI

N labri la a san' na pumpɔɔ, dinzuyu ka n tɔysiri yetɔya ɔɔ n ni na be duniya ɔɔ ni ɔɔ, ni n suhupielli pali be suhuri ni yelmanli.

—Jon 17.13

N ni ti lan nyan ya yaha, ka yi suhuri pali suhupielli, ka so ku ti tooi yihi yi suhupielli maa yi suhuri ni.

—Jon 16.22b

Dama Naawuni nam pa la bindira mini binnyura yela, amaa di nye la wuntii mini suhudoo ni suhupielli yela Naawuni Shii Kasi zuyu.

—Romnima 14.17

M mini Masia kpimi o dapulli zuyu, ka di pa la mani n-lam be

maa, amaa di nye la Masia num be n ni la m-be maa; ka n ni mal' behigu sheli pumpɔɔ ɔɔ, m mal' li la Naawuni Bii num daa yuri ma ka kpi n zuyu maa yeda ninbu zuyu.

—Galeshanima 2.20

Dinzuyu yi ni ti ɔɔn kom tilgin-sim kobilsa ni ni suhupielli.

—Aizaia 12.3

N yeli ya la dimbɔɔnima ni di che ka n suhupielli be yi ni, ka yi suhupielli maa yayi.

—Jon 15.11

A ni wuhi ma nyevili soli, a sani ka suhupiel' manli be; ka nyaysim balbu kam mi ni be a nudirgu polo hal ni saha din ka bahigu.

—Saam. 16.11

Amaa yi yi ku wum Naawuni noli; ka niŋ tipawumli n-zaysi Naawuni zalgunima, dindina Naawuni ni dargi yi tibli kaman o ni daa niŋ yi yaannim' shem la.

—I Samuel 12.15

Yi bi mi ni yi nye la yi ni zaŋ yimaŋa n-ti so n-deer' o noli daba? Di yi nye la alahachi tumbu din tahiri nir' kum ni bee Naawuni noli deebu din zaŋdi nira n-zaani wuntii zaani lala n-nye li.

—Romnima 6.16

K' o ni ti ti yinim' ben diri waha la ŋo zaŋ tabli ti gba vuhim. O ni ti niŋ lala la saha sheli ti Duuma Yisa min' o malaikanim' yi ti yi palo zuysaa n-siyri na o yiko mini

buyim din diri puuni n' o ti dargi bem bi mi Naawuni mini ninvuy' sheb' ben zaysi ti Duuma Yisa lahaba' suŋ la wumbu la tibli. Be ni ti nya tibdargibo bahi yoli din ka bahigu puuni; ka be mini ti Duuma n' o yiko dim mal' jilima la ni ti wolgi taba.

—II Tesalonaikanima 1.7-9

Nyamiya, N zaŋ la alibarika mini noli yelbu n-zali yi tooni. Yi yi ni doli yi Duuma Naawuni zalgunim' sheŋa n ni zali ya zuŋo dab-sili ŋo, dindina n zaŋ la alibarika n-zali ya. Ka yi mi yi zaysi yi Duuma Naawuni zalgunim' maa dolbu, dindina noli yelbu ka n zaŋ zali ya.

—Dutiranomi 11.26-28a

Ka sokam zaa ti yaag' o noli n-yeli ni Yisa Masia nye la Duuma, ka di che k' o Ba Naawuni nya jilima.
—Filipainima 2.11

Yisa daa lan yeli, Nunkam ze n nyaana nirba ni, n gba ni ti ze dilan' nyaana m Ba Naawuni num be alizanda ni no sani; amaa nun-kam zaysi ma nirba ni, n gba ni ti zaysi dilana m Ba Naawuni num be alizanda ni no sani.

—Matiu 10.32, 33

K' a yi yaag' a noli n-yeli ni Yisa nye la a Duuma, ka niŋ yeda a suhu ni ni Naawuni daa neeg' o kum ni, a ni tilgi. Dama nir' niŋdi yeda la o suhu ni, ka yi taali ni Naawuni sani; ka yaag' o noli n-kahigi

wuhi paloni, ka tilgi.

—Romnima 10.9, 10

Nunkam chihi Bii maa, o ka ti Ba Naawuni. Ka nun-kam deei Bii maa mal' ti Ba Naawuni gba.

—I Jon 2.23

Dinzuyu nun-kam zori vi m mini n yelgu zuyu, Daadam Bii yi ti lab' na n' o jilima n' o Ba Naawuni mini malaika kasinim' jilima, o gba ni ti zo vi dilana zuyu.

—Luk 9.26

Dimbono n-ni che ka yi tooi ban shi' so nun yi Naawuni san' na: Nunkam yeli ni Yisa Masia daa le-ei ninsala n-ka duniya no ni na n-nye num mal' Shi' so nun yi Naawuni san' na.

—I Jon 4.2

Gbibiya yimaṅa, ka yirgimiya yimaṅ' zuṅu! Yi dim' nun nye Sintani la kul chenimi n-ginda ṅ-ṅum-di kaman gbuyinli la m-bōri n' o gbaai so ṅ-ṅubi. —I Pita 5.8

Zalguzaysira maa ni ti yi zahira Sintani yiko ni, ka mal' yiko pam din ni tum alahaziba tuma balbu kam ka wuhi shihira, ka tum alahaziba tuntumsa din nye yohingu. —II Tesalonaikanima 2.9

N timd' a mi be sani n' a ti neei be nina ka be yi zibsim ni n-kpe nesim ni, ka yi Sintani nuu ni n-kpe Naawuni nuu ni n-nya be da-alahachi che m-paṅ, ka nya zaashee Naawuni ninvuy' gahinda sunsuu-

ni be ni niṅ man' Yisa yeda zuṅu. —Tuumba Tuma 26.18

Di saha maa ka Naawuni Shii Kasi daa zaṅ Yisa n-tahi moyu ni ni Sintani ti zahim o. Amaa ka Yisa yel' o, Sintani, wara! Di sabiya, Sal' kul ni jem la o Duuma Naawuni kōṅkō, ka pa ni so yaha. Di saha ka Sintani daa zo ka che Yisa, ka malaikanim' ka na nti kpaṅs' o suhu. —Matiu 4.1, 10, 11

Dim bahindi nyaṅa nye la ṅṅo: Maliya yaa ti Duuma min' o kpiṅ n' o yiko ni. Yemiya Naawuni gbōyinō mini di nema zaa, ka di che ka yi tooi nyaṅ Sintani yenkiṅkabina soya zaa.

—Efisisnima 6.10, 11

Naawuni ni boli ba bihi ka be mal' ningbuna mini zim zuyu ka Yisa daa leei be tatabo ka be min' o layim m-mal' ningbun yini. O daa niŋ la lala n' o kum zuyu che k' o sayim Sintani ŋum mal' kum yiko la.

—Hibrunima 2.14

Ka ŋunkam kul tumdi alahachi nye la Sintani nira, dama pilgu ni ha ka Sintani pun tumdi alahachi. Ka daliri din che ka Naawuni Bii daa ka na nye la n' o ti sayim Sintani tuma.

—I Jɔn 3.8

Duni n-lee ni tooi yihi ti Masia yurlim ni? Muysigu bee wahala bee alaka bee finfali bee gbinfini bee barna bee takɔbi ni tooi yihi ti

di ni? Amaa di zaa yoli, ti di nasara n-yayi Masia ŋun yuri ti la zuyu.

—Romnima 8.35, 37

Dinzuyu zaŋmiya yimaŋa n-ti Naawuni. Zaysimiya Sintani, k' o zo ka chen ya.

—Jeemsi 4.7

Di saha maa ka Zalguzaysira maa ni ti yi zahira, ka ti Duuma Yisa ni ti zaŋ o vuhim pɔhim din yir' o nol' ni na n-ku o ka bah' o yoli, ŋun' Yisa palo yibu dali o labbu na saha. Zalguzaysira maa ni ti yi zahira Sintani yiko ni, ka mal' yiko pam din ni tum alahaziba tuma balbu kam ka wuhi shihira, ka tum alahaziba tuntumsa din nye yɔhingu.

—II Tesalonaikanima 2.8, 9

YURLIM DIN WUHIRI YISA NYAANDOLI 37

BEHIGU YELU

Din yiri Naawuni Shii Kasi behigu ni na nye la: Yurlim mini suhupielli ni suhudoo ni suylodibo ni nirlimtali ni zaysuntali ni zeyimtali ni tarintali ni mangbibbutali.

—Galeshanima 5.22, 23a

Ka lam boh' o m-pahi buyi, Saimon Jon bia, a yuri ma? K' o sayi, Iin n Duuma, a mi ni n yur' a. Ka Yisa yel' o, Dihimi m pieri.

—Jon 21.16

Yisa daa lan yel' o nyaandolba maa, Yi yi yuri ma, yi ni doli n zalgunima.

—Jon 14.15

Ka so yi yeli n' o yuri Naawuni ka je o mabia, o nye la zirilana; dama nunkam bi yur' o mabi' so o ni-

ni ni nyari ku tooi yuri Naawuni nun nye o ni bi nyari so la.

—I Jon 4.20

N yi toysiri ninsalnim' yelgu balbu kam, hal zaŋ tabli malaikanim' yelgu, ka ka yurlim, dindina m bemi kaman dawule bee gbiŋgbarinlun' sheŋa be ni mali ŋ-ŋmeri taba ka di yori vuri yiriŋ la.

—I Korintinima 13.1

Yi yi yuri taba, dina n-ni che ka sokam baŋ ni yi nye la n nyaandolba.

—Jon 13.35

Ti mi ni ti pun yi kum ni n-kpe nyevil' ni ti ni yuri ti mabihi la zu-yu. Ka nunkam bi yur' o mabii be la kum ni.

—I Jon 3.14

Tinima n-nyε o ni daa tum sheli-kam Yehudianim' tinsi ni mini Jerusalem maa zaa shehiranima. Ka be daa ti zaŋ o n-kpahi tabli dapulli zuyu n-ku o; amaa ka Naawuni daa neeg' o kum ni daba ata dali ka che k' o yi palo. Pa sokam zaa n-daa nya o, nayla Naawuni ni daa pii tinim' sheba n-leei shehiranim' maa n-daa nya o, ka ti min' o layim n-di ka nyu o ni daa neei kum ni maa nyaanya.

—Tuumba Tuma 10.39-41

Ka di daa mal' nti kpa di naba dali yaha, k' o nyaandolba maa lan layim be duu puuni, ka Tomas gba beni. Duu maa dunoya daa kparimi, ka Yisa daa ti lam puhi

zani be sunsuuni na ka yeli ba, Naawuni timi ya suhudoo! Ka ŋmalgi yeli Tomas, Zaŋm' a nubila m-bɔbli n nuhi ŋɔ ni, ka zaŋ a nuu n-tim m puluyli ɔbli ŋɔ ni, ka che behiŋ ka niŋ yeda. Ka Tomas kuhi yeli, N Duuma ni n Naawuni!

—Jon 20.26-28

Yisa ni daa neei kum ni Alahiri dali asibaasi maa o daa tuui yi la Meeri ŋun daa yi Magdala la na zuyu. Duna n-nyε Yisa ni daa kari alizim' bieri ayopɔin so zuyu la.

—Mark 16.9

Dun' Yisa n-daa kpi ti daalaha-chi zuyu ka lan neei kum ni ni di che ka ti yi taali ni Naawuni sani.

—Romnima 4.25

KUM NI NEEBU DIN NYE TI TAHAMA YELA 39

Saha kan' na, hal di paaya gba, ka kpiimba ni wum Naawuni Bii maa kukoli, ka benkam wum li ni mal' nyevili. Di cheliya ka dimbɔɔ niŋ ya alahaziba, dama saha kan' na ka benkam zaa be gbala ni ni ti wum o kukoli ka yi na: Ben daa tum tuun' suma ti neei kum ni n-nya nyevili; ka bem mi daa tum tuum' bieri ti neei kum ni n-nya sariya karbu. —Jon 5.25, 28, 29

Yi bi mi ni be ni daa baptaizi ti la wuhiya ni ti be Yisa Masia ni, ka lan wuhi ni ti pahi la o zuyu n-kpi gba? DinzuYu ti baptaizibu deebu zuyu wuhiya ni ti pahi la o zuyu n-kpi ka be soɣ' ti, ka di bemi

kaman Masia ni daa neei kum ni ti Ba Naawuni jilima yiko zuyu shem la, lala zuyu ka ti gba yipa mal' nyevil' palli behigu. Ka ti yi pahi Masia zuyu n-kpi kaman o ni daa kpi shem, dindina ti shiri ni pah' o zuyu n-nee kum ni kaman o ni daa neei kum ni shem la.

—Romnima 6.3-5

Amaa Masia yi be yi ni, . . . yi shihi lee ni ne yi ni yi taali ni Naawuni san' la zuyu. Ka Naawuni nun daa neei Yisa kum ni la Shii yi be yi ni, nun' Naawuni nun daa neei Yisa Masia kum ni maa ni zaŋ nyevili n-niŋ yi gba ningbuna din kpiri ɔɔ ni, o Shii num be yi ni la zuyu. —Romnima 8.10, 11

BIER' KASITALI ZAŋ CHAŋ NAAWUNI SANI YELA

O daa pɔ n-yeli n' o ni che ka ti tilgi ti dimnim' nuu ni, ka jemdi nun' ti Duuma Naawuni ka ku lan zɔri dabiem; ka ni be kasitali mini wuntitali ni o sani hal ni ti nyevi-ya targa. —Luk 1.74, 75

M mabiyursi, ti ni mal' alkauli-nim' nɔ zuɣu, cheliya ka ti pay' ti nuhi n-yi dinkam nye din ni ta nir' ningbuŋ min' o shii dayri ni, ka cheliya ka bierkasitali niŋ dede ti mini Naawuni zobu puuni.

—II Kɔrintinima 7.1

Kom ni ka man' baptaiziri ya yi ni niŋ tuuba zuɣu, amaa nun na be n nyaɔɔa n-kan' na mal' yiko n-gari ma hal ka man' pɔri gba ni n

kpuɣ' o namda n-gbibi. Nun' ni ti zaŋ la Naawuni Shii Kasi mini buyim m-baptaizi ya. —Matiu 3.11

Ka nye ti Ba Naawuni ni daŋ m-pii ninvuy' sheba o niya lobu ni, k' o Shii Kasi mal' ba ka be bebu be kasi, ka che ka be deei Yisa Masia noli k' o zim kpihim be da-alahachi la. —I Pita 1.2a

Ka so yi mal' o suhu n-yi din nye dayri ni ka be kasi, dindina o ni lei la' sheli dim mal' jilima, ka mal' shili ni di tum tuun' suŋ kam, ka yil' yidana ni wolgi li n-zali di kɔ n' o zaŋ li n-tumdi o tuma.

—II Timoti 2.21

BIER' KASITALI ZAN CHAN NAAWUNI SANI YELA

41

Lala zuƴu ka Yisa gba daa kpi tin' targa n' o zan omanman' zim m-mal' nirba ka be be kasi.

—Hibrunima 13.12

Duniya ni daa na bi nam saha shel' la, ka Naawuni daa pum pii ti n-leeg' o nirba Masia zuƴu ni di che ka ti be kasi ka ka galimi nun' Naawuni sani. Naawuni yurlim zuƴu. Di simdi ni yi zan behigu pal' sheli Naawuni ni daa nam ka di nmani nun' Naawuni manman' behigu ka nye din tuhi ka be kasi la n-ye kaman binyergu la.

—Efisisnima 1.4; 4.24

Ka ti yi kahigi ti da-alahachi n-wuhi Naawuni, o nye la nun ze o

da-alkauli nyaana ka nindi din tuhi, ka ni che ti da-alahachi m-paƴ ti, ka kul ni kpihindi dinkam zaa bi doli wuntii soli ti behigu ni m-bahira.

—I Jon 1.9

Ka dimbononim' zaa ni, ti yem bahi yoli no zuƴu, di simdi ni yi nye la ninvuy' bonima? Di nin kamaata ni yi bebu be kasi, ka yi nye ben luri Naawuni sizuura binsheykam zaa ni.

—II Pita 3.11

Kul kpaƴmiya yimana n-che ka suhudoo be yi mini sokam sunsuuni, ka maliya Naawuni bierkasitali din nye nir' ni ka sheli ka ku tooi nya ti Duuma la.

—Hibrunima 12.14

42 NAAWUNI SHII KASI NI BE NINVUY' SHEB' NI YELA

Ka yinim' ben nye tuumbierinim' ṅo yi mi ni yi zaṅ bin' suma n-ti yi bihi, bɔ n-ni che ka yi Ba Naawuni ṅum be alizanda ni ṅo ṅun' ku zaṅ o Shii Kasi n-ti ben suhir' o o Shii Kasi maa? —Luk 11.13

Be ni daa suhi Naawuni maa nti fɔ ka be layingu maa shee ti gbaai dambu, ka Naawuni Shii Kasi kpe m-pali be zaa, ka be tɔysiri Naawuni yelgu ni suhukpeeni. Ka suhupielli mini Naawuni Shii Kasi daa pali Antioḱ Yisa nyaandolba suhuri. —Tuumba Tuma 4.31; 13.52

Ka n ni zaṅ n shia n-niṅ yi ni, ka che ka yi doli n zalgunim' ka tum-

di n zalgunim' maa ni wuhi shem.
—Izikiel 36.27

Amaa yinim' bi doli yi ninsaltali behigu ni wuhiri ya shem, ka Naawuni Shii Kasi yi shiri be yi ni, yi ni dol' la Naawuni Shii Kasi yubu. Ka ninvuy' so ṅun ka Masia Shia, o pa la Masia ni su so.
—Romnima 8.9

Amaa saha sheli Naawuni Shii Kasi yi ti kpe yi ni, yi ni nya yiko ka leei n shehiranima.
—Tuumba Tuma 1.8a

Baanabas daa nye la ninvuy' suṅ, ka Naawuni Shii Kasi pal' o k' o mal' yeda pam.
—Tuumba Tuma 11.24a

Naawuni miri ninvuy' sheb' ben
suhuri sayim, ka tilgiri ninvuy'
sheb' ben yema nma.

—Saam. 34.18

Naawuni yeliya, N nuu ka n zaŋ
nam binsheykam nɔ zaa. Amaa
n-nyɛ n ni ni lihi nya ninvuy' so.
Dilana n-nyɛ nun siys' omaŋa, ka
che k' o yema nma, ka wum n yel-
gu k' o ni sohira.

—Aizaia 66.2

Ka Yisa boh' o, Bɔ n-niŋ k' a yeli
ni n yi ni tooi? A bi mi ni binshey-
kam zaa nandi nun niŋ yeda sani?

—Mark 9.23

M mabiyursi, yi yi nyari wahala
dim be kaman buyim ka di paari
ya ni di buyisi ya, yin' di cheliya ka

di gari ya kaman di nyɛ la din na
zi n-niŋ so n-niŋdi ya maa. Amaa
lee maliya la suhupielli yi mini
Masia ni layim n-di wahala ni di
che ka yi suhuri ti palgi, ka yi tooi
mal' suhupielli pam saha sheli o ji-
lima yi ti yi palo la.

—I Pita 4.12, 13

K' o ni nyehi be nintam zaa ba-
hi, ka kum ku lam beni waamaa
fabla bee kumsi, ka bierim gba ku
lam beni yaha, dama bin' kura la
zaa vuuya.

—Kahigibu 21.4

Niŋmiya Naawuni naani ka tum-
mi din viela; ka di che ka yi be tin-
gboŋ nɔ ni n' alaafee.

—Saam. 37.3

44 BEN NYA ZAHIMBU ALKAULINIM' YELA

O ni tooi sɔŋ ninvuy' sheb' ben nyari zahimbu pumpɔŋɔ, dama omanman' daa nya zahimbu ka di wahala. —Hibrunima 2.18

Ka Naawuni ŋun nye suhudoo ni yiri so sani ŋɔ na ni che ka di ku yuui ka yi du n-tam Sintani zuyu n-nɔ m-bɔr' o. —Romnima 16.20a

Wuntizɔra muysigu galsiya pam, amaa ka Naawuni kul yihir' o di zaa ni. —Saam. 34.19

Yi yi chaŋ ti kpe la kom ni ni yi gari, n ni be yi sani; ka yi yi siy' la moyɔ ni ni yi gari, di ku din ya; ka

yi mi yi kpe la buyim ni ni yi gari, di ku din ya, hal ka di buyim nem ku din ya. —Aizaia 43.2

Ti mi ni zaŋ chaŋ ninvuy' sheb' ben yuri Naawuni ka nye o ni daŋ pii sheba o niya lobu ni la sani, ŋun' Naawuni cheri ka binsheykam niŋdi la be zaŋ' vielli nyabu zuyu. —Romnina 8.28

Zahimbu na zi m-paai ya ka di pa la din tatabo pun zahindi nirba; amaa Naawuni kul ze la yim, ka ku sayi n-che ka yi nya zahimbu din yayi yi kpion targa; ka yi zahimbu nyabu puuni, o ni mal' soli n-tin ya ka yi nya yaa n-yi di ni ka ku lu. —I Korintinima 10.13

Dun di nasara, ni ti ye binyer' piela ɲo tatabo, ka n ku kpihim o yuli nyevili litaafi ni; amaa ka ni ti zan' o nyaɲa m-bol' o yuli m Ba Naawuni min' o malaikanim' sani. Dun di nasara, n ni zaɲ o n-leei n Duuma Naawuni jembu duu daan-talga, k' o ku lan yi di ni yaha. Ka n ni sabi n Duuma Naawuni yuli min' o tiɲa din nye Jerusalem palli n-yi ɲun' Naawuni sani alizanda ni la na yuli ni mmanɲan' yu' palli n-tabl' o. —Kahigibu 3.5, 12

Dunkam di nasara ni deei pini ɲo n sani, ka n ni nye o Naawuni k' o mi nye m bia. —Kahigibu 21.7

Dum mal' tibli, ɲun' wummi Naawuni Shii Kasi ni yeli churchi-

nim' shem! Dun di nasara, n ni ti che k' o di nyevili ti' sheli dim be Naawuni yil' la wala.

—Kahigibu 2.7

Dun di nasara, n ni che ka m min' o layim zini n nam ziiishee kaman n gba ni daa di nasara ka m mini m Ba Naawuni layim zi o nam ziiishee shem la.

—Kahigibu 3.21

Dum mal' tibli, ɲun' wummi Naawuni Shii Kasi ni yeli churchi-nim' shem! Dun di nasara, n ni che k' o di bindir' soɣra la sheli, ka lan zaɲ kuy' pielli n-t' o, ka yu' palli sabi m-pa di zuɣu; ka so ku baɲ yuli maa naɣla ɲun dee' li maa kɔŋkɔ. —Kahigibu 2.17

46 NAAWUNI YELI TI AMILIYA LORGIBU YELA

Dob' mini payba bem pun lo amiliya, n zali ya zalgu, amaa pa mani n-zali ya lala, ti Duuma n-zali ya li. Dina n-nye: Pay' miri k' o yi o yidana yiya. Ka pay' so yi yi la o yidana yiya, nun' kpalimmi ziya; ka di yi pa lala, nun' niñmi sandaani n-niñ o yidaan' kuro maa ka lan lab' o yiya. Ka doo mi miri k' o yih' o paya.

—I Korintinima 7.10, 11

Cheliya ka ti zañ pay' so nun lo amiliya yela m-buysi li: Zalgu kul lo pay' nun kul' doo mi n-tabli o yidana hal n' o yidana maa nyevili targa; amaa o yidana maa yi ti kpi, o yi zalgu maa lobu ni zañ

chañ o yidana maa sani. Dinzuu o yidana maa yi na be o nyevil' ni k' o chañ ti kul' do' so, be ni bol' o zinniñda; amaa o yidana maa yi kpi, o yi zalgu maa lobu ni; k' o yi lan kul' do' so, dindina o pa la zinniñda.

—Romnima 7.2, 3

O daa lan yeli, Nunkam yih' o paya ka kpuyi pay' so tum zina; ka nunkam mi kpuyi payyihin maa gba tum zina.

—Luk 16.18

Amaa man' yeri ya mi, nunkam yih' o paya ka di pa la paygorgu gɔbu zuu, dilana kpeh' o pay' maa la zina niñbu ni, ka nunkam mi kpuy' payyihin maa gba niñ zina.

—Matiu 5.32

Ka n yi chaṅ nti mali behigu shee maa n-zali ya, n ni lab' na nti zaṅ ya n-tahi mmanman' behigu shee, ka n ni ti yem be luy' sheli, nimaani ka yi gba ni ti be.

—Jon 14.3

Dinzuyu ṅunkam zori vi m mini n yelgu zuyu ninvuy' bieri bem bi ze Naawuni yim zeman' ṅo ni, Daadam Bii mini malaika kasi-nim' yi ti lab' na o Ba jilima ni, o gba ni ti zo vi n' o zaṅ dilana m-pahi o nirba ni.

—Mark 8.38

Di saha maa ka Daadam Bii shi-hirli ni ti be zuysaa, ka zuliya kam bem be duniya ṅo ni ni ti fabli, ka nya Daadam Bii k' o be sagbana

ni n-kan' na ni yiko mini jilima pam.

—Matiu 24.30

Yinim' gba maliya suylo lala; ka kul maliya suhukpeeni, dama ti Duuma labbu na miriya.

—Jeemsi 5.8

Dama saa ni yi nyaysi wulimpuhili polo m-mal' nti ba wulinluhili polo shem la, lala ka Daadam Bii kandi na ti yem be.

—Matiu 24.27

Lala zuyu Masia ṅun daa zaṅ omaṅa m-mal' sara yim n' o kpihim nirba pam da-alahachi la ni lan lab' na m-pahi napoṅ buyi, ka di pa la alahachi zuyu, amaa o yen lab' na nti tilgi la ben suhuri kul ye o labbu na zuyu ka guhir' o la.

—Hibrunima 9.28

(Ka malaikanim' maa bohi ba,) yinim' Galilanim' ḡo, bo ka yi lee zeya n-lihiri zuysaa lala? Ka lan yeli ba, Yisa so yi ni nya k' o yi yi sani n-cheni alizanda ni shem maa, lala k' o ti lan yen lab' na.

—Tuumba Tuma 1.11

Di saha maa ka be ni ti nya Daadam Bii k' o be sagban' ni n-kan' na ni yiko mini jilima pam.

—Luk 21.27

M biyursi, ti nye la Naawuni bihi pumpoḡo, ka di na bi kahigi n-wuhi ti ni yen ti be shem, amaa ti lee mi n' o yi ti yi palo, ti ni bemi kaman ḡuna, dama ti ni ti nya o kaman o ni kul be shem.

—I Jɔn 3.2

Ti Duuma yeliya, Nyama, n ni ka na kaman tayiy' la! Num bi gbihiri ka mal' o binyera n-zali n' o di ti chaḡ o zayim n-dihi oman' vi mal' alibarika! —Kahigibu 16.15

Dinzuyu yi gba malimiya shili saha kam; dama Daadam Bii ni ti lab' na saha sheli yi ni bi yuun' o soli.

—Luk 12.40

Dama Daadam Bii min' o malaikanim' yi ti lab' na o Ba Naawuni jilima ni, o ni ti ti sokam be tuma laara.

—Matiu 16.27

Yisa daa yeliya, Daadam Bii yi ti lab' na n' o jilima m-pahi malaikanim' zaa, o ni ti zin' o nam zii-shee dim mal' jilima pam.

—Matiu 25.31

NAAWUNI YELGU

Zuysaa mini duniya ḡo ni ti yiysi, amaa man' yelgu ku yiysi.

—Luk 21.33

Dama anabtali yetṓya daa bi yiri la ninsal' suhu yubu ni na, amaa Naawuni Shii Kasi n-daa be ninsalnim' ni n-che ka be tṓysiri Naawuni yetṓy' sheḡa din daa yir' o san' na.

—II Pita 1.21

Ka yetṓy' sheḡa zaa dim be Naawuni Kundi ni yi la Naawuni nol' ni na, ka nye dim mal' buchi pam zaḡ chaḡ wuhibu mini saysibu ni zuyu ni kpahibu ni wuntii soli wuhibu polo.

—II Timoti 3.16

A yelgu nye la n naṓnvari firla ni n sol' ni neesim. —Saam. 119.105

SUHIMI NAAWUNI KA CHER TAALI M-PAḂDA

Dinzuyu yi yi yen suhi Naawuni, yin' suhimiya ḡḡo: Ti Ba Naawuni ḡum be alizanda ni, che k' a yuli du; ka che k' a nam ka na, ka che k' a yurlim niḡ duniya ḡo ni ka di ni niḡdi alizanda ni shem la. Tim' ti zuḡo dabsili ḡo bindirgu. Ka che ti taali m-paḡ ti kaman ti gba ni cheri m-paḡdi ben tumdi ti taali shem la. Di che ka ti kpe zahimbu ni, amaa yihim' ti zay' bieyu ni. (Dama nyini n-su nam mini yiko ni jilima hal ni saha din ka bahigu. Ami.) —Matiu 6.9-13

Text reprinted from the Bible in Dagbani, 1982 edition by United Bible Societies Africa Regional Centre, Nairobi, Kenya. Used by permission.

Published in numerous languages by World Missionary Press, Inc., as God supplies funds in answer to prayer. **For questions or more information by country, visit: www.wmp-contacts.org**

World Missionary Press
PO Box 120
New Paris, IN 46553-0120 USA
www.wmpress.org

2-25

Read booklets online or by App
www.wmp-readonline.org

244 Dagbani HFA